

Et sprog om vold

En analyse af voldsfagligheden i Sig det til nogen - set ud fra de voldudsatte kvinders perspektiv

af Amanda Thor Andersen & Line Boholm Schmidt, August 2022

Forord

I Danner har der været krisecenter i 43 år, og siden 2018 har vi i samarbejde med 5 andre krisecentre også tilbudt den ambulante rådgivningsindsats Sig det til nogen. Som en organisation, der arbejder med en højt specialiseret indsats til voldsudsatte kvinder, er vi optagede af, om det, vi gør, *virker*. Og *hvordan* det virker. Hvad skal vi lave mere af? Hvad skal vi blive bedre til?

De seneste par år er vi begyndt at kalde det, vi laver for *voldsfaglighed*. Altså det vi gør på baggrund af vores viden om vold og voldsudsathed, og vores erfaringer ift. hvordan man bedst møder voldsudsatte. Men hvordan ser den egentlig ud - voldsfagligheden? Hvad indeholder den? Hvad skal man, som voldsfaglig rådgiver kunne? Og ikke mindst lige så vigtigt; hvilke rammer har man brug for, hvis man skal arbejde voldsfagligt? Det er vi i Danner i gang med at undersøge.

I forbindelse med evalueringen af Sig det til nogen har Oxford Research interviewet 28 kvinder, der har været i forløb hos Sig det til nogen. *Samtlige* kvinder fortæller, at det mest virksomme element for dem var, at rådgiverne vidste en masse om vold. Med andre ord; der er noget om snakken, når vi synes, det med voldsfaglighed er vigtigt. Så lad os så komme i gang med at beskrive det. Og hvilken bedre måde end at starte hos de 28 kvinder. Lad os ud fra deres fortællinger, starte med at undersøge; hvad var det, der var vigtigt? Hvad gjorde rådgiveren, som virkede? For i første og sidste ende er det jo det, det handler om. Oplever de mennesker, vores tilbud retter sig imod, sig relevant hjulpet, støtte og forstået?

Sig det til nogen er et ambulante rådgivningstilbud til voldsudsatte kvinder og deres pårørende. SDTN er et samarbejde mellem Danner, Ringsted Krisecenter, Randers Krisecenter, Kolding Krisecenter og Holstebro Krisecenter.

Foran dig ligger en analyse af kvinderne i Sig det til nogens perspektiv på, hvad der virker. Det er et vigtigt input, men det skal suppleres med andre. Det arbejde, der ligger foran os, er at få kigget på analysen gennem den specialfaglige viden, der findes i Danner og andre steder, og få udfoldet niveauer, begreber, redskaber, tilgange osv. Hvis analysen her kan inspirere andre til det arbejde også, bliver vi glade.

God læselyst!

1. Indledning

Hvert år udsættes ca. 38.000 kvinder for fysisk vold af en tidligere eller nuværende partner, mens ca. dobbelt så mange lever i psykisk voldelige forhold¹. Betydningen og konsekvenserne af vold i nære relationer har været kendt i mange år, men til trods for et stigende antal tilbud og indsats målrettet både voldsudsatte og -udøvere er omfanget af vold i nære relationer ikke faldet². Flere undersøgelser peger på, at hvis vold i nære relationer skal forebygges, og antallet af voldsudsatte nedbringes, kræver det en opkvalificering af de fagprofessionelle i landets kommuner, regioner og øvrige organisationer, som til dagligt kommer i kontakt med voldsudøvere og -udsatte³.

Danner, Ringsted Krisecenter og Randers Krisecenter har siden 2018 tilbudt ambulanseråd til voldsudsatte kvinder. Tilbuddet, kaldet Sig det til nogen (herefter SDTN), er i dag udbredt til seks byer på landsplan og har i perioden oplevet en høj efterspørgsel. En målgruppeanalyse viser, at de voldsudsatte kvinder, som opsøger SDTN, i gennemsnit har levet i volden i langt længere tid end kvinder på krisecenter, mens hele 60 pct. af kvinderne har børn med voldsudøveren⁴. Analysen viser samtidig, at til trods for at kvinderne i langt størstedelen af tilfældene tidligere har opsøgt hjælp andre steder, er de ikke blevet mødt med forståelse for deres situation, og de har ikke anerkendt omfanget eller konsekvenserne af det voldelige forhold, de lever eller har levet i. Evalueringen af SDTN fra 2022 viser, at kvinderne for første gang oplever at føle sig set, hørt og forstået i SDTN. Tilbuddet er dermed den første hjælp, som virkelig har hjulpet kvinderne med at øge deres trivsel, forholdet til deres børn, samt øge andelen af kvinder, der bryder med volden. Disse resultater knyttes særligt til tilbuddets høje voldsfaglighed, som betyder, at både rådgivere og psykologer har teoretisk viden om vold, er oplært i en række relevante metoder og tilgange, samt har tidligere erfaring på området, eksempelvis fra at arbejde i krisecenter.

Formålet med indeværende analyse er at undersøge voldsfagligheden i SDTN set ud fra kvindernes perspektiv. Hvordan voldsfagligheden opleves af de voldsudsatte kvinder er endnu ikke undersøgt i dybden, og analysen giver således et vigtigt indblik i oplevelsen og betydningen af voldsfagligheden i tilbuddet. Samtidig giver analysen ny viden om, hvordan og hvorfor opkvalificering og uddannelse af frontpersonale rundt om i Danmark, er en væsentlig faktor i det fremadrettede arbejde med at forebygge vold i nære relationer.

Overordnet set har analysen til formål at belyse:

- *Hvordan oplever voldsudsatte kvinder voldsfagligheden i SDTN?*
- *Hvad kendetegner voldsfagligheden, og hvilke elementer kan knyttes hertil?*

"Jeg har været til psykolog mange gange og været hos læge og fået antidepressive piller, men det har ikke hjulpet. Jeg fortalte også psykologen om mit forhold, men psykologen er ikke fra krisecenteret og ikke en der forstår, hvad det er, jeg oplever. Det var ikke en uddannelse hun havde, hun var ikke god nok. Jeg har været hos tre forskellige psykologer og der er ikke nogen der har hjulpet. Jeg var meget forvirret, og tænkte at det måske bare var mig, der var noget galt med"

Kvinde, SDTN

Datagrundlag

Nærværende rapport bygger på analyse af datamateriale indsamlet i forbindelse med evalueringen af SDTN i perioden 2018-2022. Analysen bygger således på kvalitative interviews med 28 voldsudsatte kvinder, som har afsluttet et forløb i SDTN. Herudover er interviews med tilbuddets ledere, rådgivere og psykologer anvendt.

Det skal understreges, at datamaterialet ikke er indsamlet specifikt for at afdække voldsfagligheden i tilbuddet, men derimod med henblik på at afdække de samlede oplevelser, erfaringer og udbytte af forløbet i SDTN. Nærværende rapport bygger derfor på en ny analyse og kodning af det kvalitative data. Datamaterialet er analyseret i programmet Nvivo, som er anvendt til at kode data efter en række forskellige koder. Koderne er udvalgt i tæt samarbejde med projekttemaet fra Danner, og er løbende blevet tilpasset i tilfælde af nye, interessante perspektiver.

I rapporten henvises der flere gange til de fagprofessionelle i tilbuddet, hvilke omfatter både rådgivere og psykologer i SDTN. Langt størstedelen af data omhandler kvindernes oplevelse af voldsfagligheden bygger dog på samtaler med rådgiverne i SDTN. Rapportens hovedfokus er derfor på det primære socialfaglige forløb hos rådgiverne.

1 Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet (2018): Vold og seksuelle krænkelser

2 Danmarks Statistik (2021): Lidt flere kvinder på kvindekrisecenter i 2020: <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=32775>

3 Lev uden vold (nov. 2019): Risikovurdering af vold i nære relationer. Et inspirationshæfte til fagpersoner.

4 Oxford Research (2022): Evaluering af "Sig det til nogen"- Ambulant rådgivning til voldsramte kvinder.

1.1 Læsevejledning

Analysen er inddelt i to overordnede kapitler. Indledningsvist beskriver Kapitel 2 forløbet i SDTN gennem de tre faser: erkendelsesfasen, bearbejdnings- og nyorienteringsfasen. Beskrivelsen giver et overblik over forløbet i SDTN, samt et indblik i hvilke delelementer og redskaber rådgiverne løbende benytter, i arbejdet med de voldsudsatte kvinder. Herudover giver afsnittet et overblik over kvindernes udbytte af det samlede forløb.

Kapitel 3 opsamler analysens resultater i form af en analysemodel, der giver ét samlet indblik i voldsfagligheden i SDTN. Modellen er første skridt på vejen til at sætte ord på og forstå kompleksiteten af kvindernes oplevelse af og udbytte af voldsfagligheden i SDTN.

Herefter går hvert enkelt afsnit i dybden med de forskellige identificerede elementer af voldsfagligheden. Mens første afsnit (3.1) fokuserer på kvindernes oplevelse af det teoretiske vidensfundament, går afsnit 3.2 i dybden med erfaringerne og betydningen af praksiserfaring. Herefter gennemgås SDTNs menneskesyn og tilgang i afsnit 3.3 med særligt fokus på kvindernes oplevelse af den helhedsorienterede tilgang og empowerment. De sidste afsnit (3.4 og 3.5) har fokus på forskellige metoder og værktøjer, der knytter sig til voldsfagligheden, herunder gennemgås betydningen af sikkerhedsvurdering og kortlægning af voldstyper og voldens dynamikker, samt mentalisering og psykoedukation.

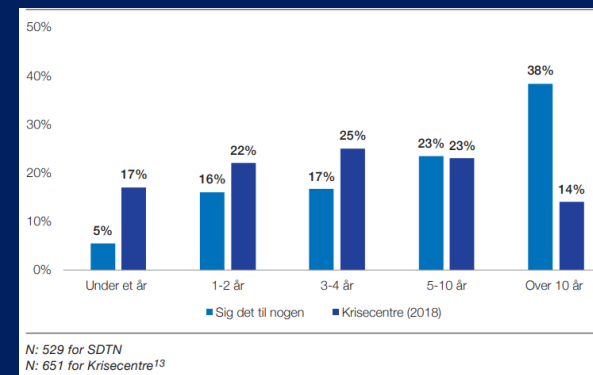
Kvinde, SDTN

*“Her har jeg fundet ud af, hvad jeg har været i. Når man går rundt for sig selv, så tror man, at det var mig der tog fejl. **At der var noget galt med mig. For jeg fik jo hele tiden at vide, at det var min skyld** og at jeg var forfærdelig. Og jeg bliver behandlet dårligere og dårligere. Og tænker mere og mere, at det er min egen skyld, at han opfører sig sådan her. **Men da jeg kom herved, og der blev sat ord på, hvad jeg har været udsat for og hvad jeg har været igennem, det var en mavepuster.** Men der var brug for den mavepuster”*

Målgruppen i Sig det til nogen

For at blive visiteret til SDTN skal kvinden enten være, eller have været, udsat for vold fra en nær relation inden for det seneste år. Den nære relation vil i langt størstedelen af tilfældene være en nuværende eller tidligere partner, men kan ligeledes udgøres af et andet familiemedlem. Kvinden kan have forladt voldsudøveren tidligere end et år forinden, men fortsat være i jævnlig kontakt med voldsudøveren pga. fælles børn, hvorved volden er fortsat. Målgruppeanalysen viser, at SDTNs målgruppe primært består af socioøkonomisk stærke kvinder i sammenligning med kvinder på krisecenter. En stor del af kvinderne i SDTN har således et højt uddannelsesnivea, en god tilknytning til arbejdsmarkedet og et velfungerende netværk. Herudover har kvinderne i gennemsnit levet i volden i længere tid end kvinder på krisecenter. Således har 38 pct. levet i volden i mere end 10 år, og mere end halvdelen af kvinderne har børn med voldsudøveren. Størstedelen af kvinderne har selv fundet frem til SDTN gennem internettet, sociale medier eller venner og bekendte. Herudover er ca. en fjerdedel af kvinderne blevet henvist af et krisecenter, mens under 15 pct. er henvist af bl.a. kommunen, en psykolog eller arbejdspladsen. SDTN når således primært ud til en række kvinder, som har haft brug for hjælp i en lang årrække, men ikke har fundet et passende tilbud. Indsatsen udgør således et alternativ for de kvinder, som ikke anser sig selv for at være i målgruppen for krisecentrene¹.

Figur 1: Varighed af relationen



1 Oxford Research (2022): Evaluering af "Sig det til nogen"- Ambulant rådgivning til voldsramte kvinder.
13 Årsstatistik 2018: Kvinder og børn på krisecentre. Oktober 2019, s.5.

2. Forløbets struktur

I indeværende afsnit præsenteres et overblik over et typisk forløb i SDTN. Som illustreret i Figur 2 til højre på siden, kan et forløb for voldsudsatte kvinder hos SDTN, struktureres som en fasemodel bestående af tre faser: Erkendelsesfasen, bearbejdsfasen og nyorientering.

Et forløb hos Sig det til nogen kan bestå af alt fra ca. 5 til omkring 15 samtaler. Antallet af samtaler vil således tage udgangspunkt i den enkelte kvindes behov. Erfaringerne viser, at det kan tage meget forskellig tid at nå igennem faserne i forløbet, eks. vil erkendelsesfasen eller bearbejdelsen af skyld og skam være meget afhængig af den enkelte kvindes situation. Det er således på baggrund af de fagprofessionelles voldsfaglighed, at de er i stand til at vurdere og tilpasse længden af forløbet til den individuelle kvinde. Dermed tilpasses længderne af de forskellige faser specifikt til den voldsudsatte kvindes behov.

Sidestående fasemodel er ikke særligt kendetegnende for SDTN, og findes ligeledes i arbejdet med andre sociale indsats. De overordnede faser er således ikke i sig selv specifikke for forløbet eller voldsfagligheden i SDTN. Det er derimod det konkrete 'indhold' der knytter sig til de forskellige faser, der er sigende for hvordan kvinderne oplever voldsfagligheden og udbyttet af denne. Indholdet i de forskellige faser udgøres af forskellige delelementer, viden og metodikker, der aktiveres og benyttes i de rette faser og på det rette tidspunkt.

På de følgende sider præsenteres de tre faser, samt de elementer der benyttes i den pågældende fase, til at sikre at kvinden kommer igennem fasen og opnår det bedste udbytte. Slutteligt opsummeres der på udbyttet af de forskellige faser i SDTN.

Figur 2: De tre faser i Sig det til nogen

Erkendelsesfase

I første fase afdækkes kvindens situation.

I denne fase skal kvinden erkende sin egen situation og hvad hun har været udsat for.

Bearbejdsfase

I anden fase påbegyndes bearbejdelsen.

I denne fase skal kvinden arbejde med at bearbejde de nye erkendelser, herunder oplevelser og traumer.

Nyorientering

I tredje fase arbejdes der med et fokus op fremtiden.

I denne fase skal kvinden arbejde med, hvordan hun kommer videre, og hvilke værdier hun vil have med.

2.1 Forløbets struktur

Fase 1: Erkendelsesfase

Erkendelsesfasen er den første fase i forløbet hos Sig det til nogen. Denne fase påbegynder ved første samtale og strækker sig typisk over to samtaler, før den næste fase begynder. Det overordnede formål med erkendelsesfasen er, at kvinden erkender hendes egen situation og indser, hvad hun har udsat for. For at kunne opnå dette, arbejdes der i denne fase primært med to ting: 1) At skabe en god relation mellem den fagprofessionelle og kvinden 2) At afdække kvindens situation.

Elementer der indgår i fasen

For at kunne opnå de ovenstående mål, benytter de fagprofessionelle teknikker, der hjælper dem til at skabe en god relation samt voldsfaglige metoder og redskaber der har til formål at afdække kvindens situation. Til at skabe en god relation, hvor kvinden både føler sig tryk, og føler sig set og respekteret, benytter de fagprofessionelle i denne fase en tilgang, hvor de ikke udfordrer kvinden, men lytter og snakker med hende om det, der fylder for hende. Derudover fremgår det af interviewene med kvinderne, at det især er de fagprofessionelles teoretiske bagtæppe, forstået som deres viden og forståelse af vold, der gør, at kvinderne føler sig trygge og i mange tilfælde oplever at blive "set" for første gang. Det første møde mellem rådgiver og kvinde er derfor ofte skelsættende, da kvinden for første gang oplever at blive set, hørt og forstået. Kvinderne italesætter, hvordan rådgiverne sætter ord og begreber på netop deres situation, hvilke for flere af kvinderne opleves som overvældende og grænseoverskridende, men som samtidig er helt essentielt for den begyndende erkendelse. I denne fase benytter de fagprofessionelle bl.a. nogle konkrete voldsfaglige redskaber til at få afdækket kvindens situation. Det er samtidig disse redskaber der bidrager til, at kvinden oplever at føle sig tryk:

- *Empowerment Star*: Giver et indblik i hvem kvinden er, og er med til at diktere hvor hurtigt forløbet skal skride frem.
- *Voldstrappen eller voldsspiral*: Hjælper til at få kvinden til at forstå de forskellige voldstyper og dynamikker, og til at hun erkender, hvad hun har været udsat for.
- *Tidslinje*: At få kvindens egen tidslinje skrevet ned og visualiseret, giver de fagprofessionelle en forståelse af kvinden, og kvinden en distancering til hendes situation.
- *Sikkerhedsvurdering*: Der foretages den første sikkerhedsvurdering, og der aftales en sikkerhedsløsning, hvis kvinden står i en situation der kræver dette.

Rådgiver, SDTN

"Den første fase er en erkendelsesfase, hvor det for kvinden handler om at forstå sig selv lidt bedre og forstå, hvordan ens adfærdsmønstre typisk stammer andre steder fra. Det handler om, **at de skal erkende dem selv men også erkende, hvad de har været udsat for.**"

Fase 2: Bearbejdellesfasen

I bearbejdellesfasen arbejdes der videre med de erkendelser, som kvinden har opnået i første fase. Hvor erkendelsesfasen er kendetegnet ved, at kvinden erkender, hvad hun har været igennem, har bearbejdellesfasen til formål at hjælpe hende med at bearbejde disse erkendelser. Formålet med fasen er derfor, at kvinden begynder at bearbejde sine nye erkendelser og begynder at få en tro på, at hun kan komme videre og bryde med volden.

Elementer der indgår i fasen

I denne fase benytter de fagprofessionelle greb og værktøjer, der i samspil med de fagprofessionelles viden på området, hjælper kvinden med at se på tingene på en ny måde og herigennem bearbejde sine erkendelser. Disse elementer inkluderer:

- *Fokus*: Fokus er på kvinden selv og hendes egen reaktioner og agens, fremfor voldsudøveren.
- *Sprog*: Der arbejdes videre med at skabe et sprog for og omkring volden.
- *Spejling*: Kvindens situation og reaktioner bliver spejlet og herigennem normaliseret.
- *Skam*: Skyld og skam handler om andres øjne på én, og der arbejdes med, at kvinden fralægger sig skammen.

Rådgiver, SDTN

"Fordi hvad gør man så, når man har fundet ud af hvilken situation man er i? Man kan f.eks. hive nogle andre teorier og modeller ind, og se på tingene på en ny måde."

2.2 Forløbets struktur

Fase 3: Nyorientering

Den sidste fase handler om det nye udsyn, som kvinden har fået på baggrund af de foregående faser. I denne fase arbejdes der med et fokus på fremtiden, på hvordan kvinderne bedst kommer videre, samt hvilke redskaber de skal have med sig. Formålet med den sidste fase er at klæde kvinderne på, så de går fra forløbet hos SDTN med en følelse af selvtillid og empowerment. Dette indebærer, at kvinden får strategier og værktøjer med sig, som kan hjælpe hende i fremtidige situationer.

Elementer der indgår i fasen

Det er meget forskelligt, hvad det er kvinden ønsker at få med sig fra sit forløb. Nogen kvinder ønsker at bryde med volden, mens andre kvinder har brudt med volden forinden for deres forløb hos SDTN og ønsker mere konkrete værktøjer til at håndtere bagvedliggende traumer og reaktionsmønstre. Som det fremgår af nedenstående citater, kan dette ligeledes være redskaber som de kan benytte til at identificere advarselsslapper, så de undgår at stå i lignende situationer i fremtiden.

“Vi brugte meget tid på at tale om mine muligheder, hvis jeg blev passet op af ham. **Vi forberedte det helt konkret**, så jeg fik nogle redskaber, så jeg ikke stod uforberedt, hvis det skete.”

“På et af de sidste møder snakkede vi om, hvilke træk man kan kigge på hos mennesker... Altså nogle advarselssignaler, hvis en person muligvis kan være skadelig over for dig. Så det blev ligesom konkretiseret, og det har været ret vigtigt. **Det tænker jeg særligt med henblik på fremtidige relationer.**”

“**Det har været strategierne ift. kontakten med min eks.** Hvornår slår krybdyrhjernen til og hvad er det der sker i kroppen. Og det psykologiske og fysiologiske hænger sammen. Det er svært at være rationel og tænke klart og være klog. **Hvad er det der konkret sker i hvilke situationer.**”

kvinder, SDTN

Udbytte af faserne

Udbytte af erkendelsesfasen:

- Der bliver skabt en tillidsfuldt relation mellem kvinde og rådgiver ved første samtale
- Kvindens mål med forløbet afklares
- Kvinden føler sig for første gang set, hørt og forstået
- Kvinden oplever, at hun kan dele alt og at “intet er for stort eller slemt”
- Kvindens situation afdækkes
- Der foretages en sikkerhedsvurdering (dette gøres løbende)
- Kvinden får et sprog omkring volden, som gør at hun kan sætte ord på egne oplevelser, og begynde at forstå egne følelser og reaktioner
- Kvinden kan spejle sig selv og forholdet i rådgiverens viden og erfaringer
- Kvinden får en grundlæggende forståelse for voldstyper, og en øget erkendelse af omfang og konsekvenser af vold i eget forhold

Udbytte af bearbejdsfasen:

- Kvinden begynder at arbejde med at fralægge sig skyld og skam
- Kvinden oplever at få mere selvværd og selvtillid
- Kvinden arbejder med at sætte grænser
- Kvinden bringer sine egne ressourcer i spil
- Kvinder øger sin forståelse af egne (og andres) reaktionsmønstre

Udbytte af nyorientering:

- Kvinden får strategier og værktøjer, som hun kan benytte fremover (både ift. egne traumer, angst mv. samt i relationen til voldsudøver, børn mv.)
- Kvinden går fra forløbet med en tro på sig selv og håb for fremtiden
- Kvinden bryder med volden

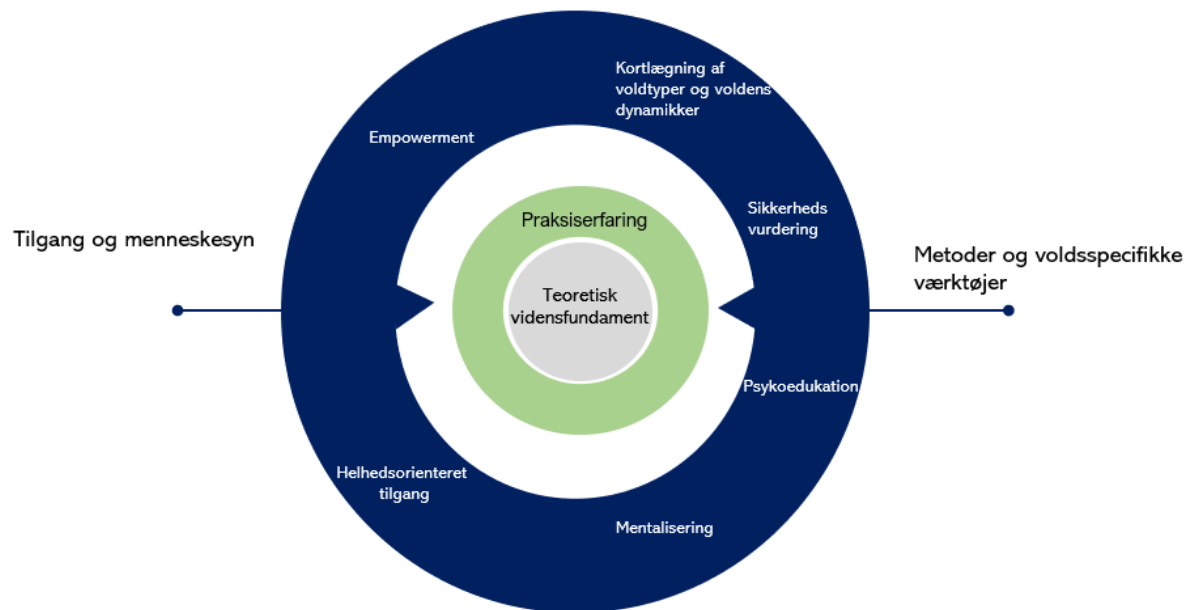
3. Voldsfagligheden i Sig det til nogen

Kvindernes oplevelse af voldsfagligheden i SDTN er opsummeret i Figur 3 nedenfor. Som det fremgår af modellen, kan kvindernes oplevelse af og erfaringer med voldsfagligheden, i SDTN inddeles i forskellige elementer og delelementer. Mens den grå midte i figuren udgør kernen i voldsfagligheden og har stor betydning for kvindernes indledende møde med, og oplevelse af, forløbet i SDTN, står den grå kerne langt fra alene. Kernen i figuren er således både omkredset af en grøn ring, som illustrerer den praktiske viden og erfaringer i SDTN, samt den store blå ring, som samler op på de forskellige metoder, værktøjer og tilgange, som alle har betydning for kvindernes oplevelse af voldsfagligheden. Det skal understreges, at modellen bygger på de voldsudsatte kvinders oplevelse af voldsfagligheden og således ikke giver det fulde billede af, hvordan de fagprofessionelle i SDTN arbejder. Modellen er et skridt på vejen til at sætte ord på og forstå kompleksiteten af voldsfagligheden i tilbuddet.

Analysen viser, at kernen i voldsfagligheden først og fremmest udgøres af et solidt teoretisk vidensfundament. Videns fundamentet består af teoretisk viden om vold i nære relationer. Dette indebærer bl.a. viden om forskellige voldstyper, voldens dynamikker og mekanismer, handlingsmønstre for både voldsudøver og voldsudsat, samt voldens konsekvenser. Kernen af voldsfagligheden i SDTN består ydermere af praksiserfaring, illustreret ved den grønne cirkel i figuren. Dette kerneelement kan defineres som praktisk viden og erfaring med arbejdet med vold i nære relationer. SDTN er startet i regi af og bygger på erfaringerne fra krisecenteret og der deles i dag både viden og erfaringer på tværs af SDTN og de involverede krisecentre. De fagprofessionelle i SDTN har i tråd hermed erfaring med målgruppen af voldsudsatte kvinder enten fra krisecenteret eller øvrige tilbud og indsatser målrettet voldsudsatte.

Mens den teoretiske og praktiske viden og erfaring udgør kernen af voldsfagligheden i SDTN, viser analysen, at en række andre delelementer har indflydelse på, hvordan voldsfagligheden kommer til udtryk og opleves af de voldsudsatte kvinder. Disse delelementer er illustreret i den yderste blå cirkel og udgøres af forskellige tilgange til, samt metoder og værktøjer i arbejdet med udsatte målgrupper. Disse delelementer er ikke i sig selv særlige for tilbuddet eller arbejdet med vold i nære relationer, men koblet op på den teoretiske og praktiske viden udgør delelementerne en vigtig del af den samlede forståelse af voldsfagligheden i SDTN. Delelementerne kan således ikke stå alene, men har betydning for hvordan voldsfagligheden opleves af de voldsudsatte kvinder, samt hvilke udbytte kvinderne har af indsatsen. Disse delelementer er opdelt under metoder og volds-specifikke værktøjer, samt tilgang og menneskesyn.

Figur 3: Kvindernes oplevelse af voldsfagligheden i Sig det til nogen



3.1 Et teoretisk vidensfundament

Den inderste kerne i Sig det til nogens voldsfaglighed er kendetegnet ved en grundlæggende teoretisk viden om vold i nære relationer. Den teoretiske viden dækker bl.a. viden om de forskellige voldstyper, voldens dynamikker og mekanismer, handlingsmønstre for både voldsudøver og voldsudsat, samt voldens konsekvenser. De fagprofessionelle i SDTN har således deltaget i forskellige former for opkvalificering og konferencer, hvor deres teoretiske viden på området er blevet udbygget og specialiseret. Den teoretiske viden ligger tæt op ad og suppleres endvidere af en praktisk viden og erfaring på området. Den praktiske erfaring med vold i nære relationer behandles separat i næste afsnit.

Rådgivernes og psykologernes teoretiske viden om vold i nære relationer udgør det vigtigste elementet i kvindernes forståelse af og oplevelse af voldsfagligheden i SDTN. Videns fundamentet er derfor også en essentiel del af det første møde mellem den fagprofessionelle og voldsudsatte. Det første møde er afgørende, da det er her den indledende tillidsfulde relation skal etableres, og kvinden vurderer, hvorvidt hun kan se sig selv i tilbuddet. Størstedelen af de interviewede kvinder fortæller, at de tidligere har opsøgt hjælp hos bl.a. egen læge, psykolog eller parterapeut. Kvinderne fortæller, hvordan disse øvrige fagprofessionelle ikke formåede at hjælpe dem, da de ikke forstod den grundlæggende problematik eller dynamik i det forhold, kvinden levede i. I modsætning hertil, oplever kvinderne i SDTN, at de fagprofessionelle forstår dem og sætter ord og begreber på netop deres situation. Som det beskrives i citaterne til højre på siden, opleves dette af flere af kvinderne som både unikt, overvældende og voldsomt.

Mange af kvinderne i SDTN lider af et ødelagt selvværd og en manglende tro på sig selv. Kvinderne har ofte været udsat for psykisk vold i mange år, de har fået deres tro på og syn på sig selv ødelagt, og mange af dem føler derfor en stor skyld og skam og lægger en stor del af ansvaret for volden på egne skuldre. Det er derfor altafgørende, at de allerede ved den første samtale i SDTN oplever at blive mødt med forståelse, anerkendelse og respekt, samt oplever at få sat ord på de oplevelser, som de indtil nu har stået alene med.

Den teoretisk viden om vold indbefatter:

- Viden om de forskellige voldstyper herunder fysisk, psykisk, økonomisk, materiel, seksuel og digital vold, samt stalking.
- Dybdegående kendskab til voldens dynamikker eksempelvis udviklingen i et voldeligt parforhold.
- Typiske handlingsmønstre og psykologien bag voldsudøvere og voldsudsatte.
- Reaktionen og konsekvenser af vold herunder fysiske, psykosomatiske, psykiske og sociale/relationelle reaktioner på vold.

*“Det var efter en samtale, hvor hun satte ord på det. **Det var psykisk vold, mekanisk vold og økonomisk vold, og det var voldsomt for mig.** Jeg havde ikke selv tænkt det, jeg vidste bare, at noget var galt. Men ikke det. Jeg troede, det var mig.”*

*“Sig det til nogen var brugbart ift. at stemple direkte ned i det parforhold, jeg lige havde været i. Det var nogle ansatte, som virkelig kender til de dynamikker, jeg havde været en del af. **Og så var det nok ret overvældende at finde ud af, at det jeg troede var unikt, faktisk er noget man kan finde i en teoribog.**”*

Kvinder, SDTN

De fagprofessionelles teoretiske viden skaber en ny forståelsesramme omkring kvindernes situation, og giver dem allerede ved første samtale nye begreber og et begyndende sprog, så de bedre kan forstå og sætte ord på egne oplevelser. En stor del af kvinderne finder tryghed i de nye teoretiske begreber og italesætter, hvordan de fagprofessionelle i SDTN fremstår dygtige og professionelle på baggrund af deres teoretiske viden på området.

Den teoretiske viden på området er således et centralt element i den tillid og fælles forståelse, som opbygges mellem den fagprofessionelle og kvinden på det allerførste møde. Her anvendes den teoretiske viden sammen med erfaringer, metoder og værktøjer bl.a. til at kortlægge volden og lave en sikkerhedsvurdering af kvinden. Ved de næste samtaler vil den teoretiske viden særligt spille ind ift. de fagprofessionelles viden om og forståelse af kvindernes psykiske og fysiologiske reaktioner på volden. De fagprofessionelle ved, at størstedelen af de voldsudsatte kvinder vil være plaget af lavt selvværd og en negativ selvopfattelse, have svært ved at indgå i relationer med andre og sætte grænser for dem selv, samt ofte have svært ved at regulere egne følelser. Derudover kender de fagprofessionelle til voldens længere sigtede konsekvenser ift. både angst-, depressions- og PTSD-symptomer. Den teoretiske viden udgør på den vis et bagtæppe for de fagprofessionelles kortlægning af den voldsudsattes situation, samt det videre arbejde med at bearbejde voldens konsekvenser.

Boksen til venstre på siden giver en sammenfatning af den teoretiske viden om vold i nære relationer. Den teoretiske viden står dog som tidligere nævnt ikke alene. Kun sammen de fagprofessionelles praktiske erfaring på området, samt deres brug af forskellige metoder og værktøjer formår de at koble den teoretiske viden på den enkelte kvindens situation, kortlægge og forstå hendes handlingsmønster og skabe et fælles sprog omkring volden.



3.2 Praksiserfaring

Det ambulante rådgivningstilbud SDTN udspringer af arbejdet på og erfaringerne fra krisecenteret og findes i dag i regi af seks krisecentre rundt om i Danmark. Denne organisering af tilbuddet betyder, at SDTN både trækker på og bygger ovenpå krisecentrenes eksisterende viden og erfaring på området. Analysen viser, at voldsfagligheden i SDTN ikke blot er kendetegnet ved en teoretiske viden om vold. Både de voldsudsatte kvinder, samt tilbuddets fagprofessionelle, italesætter hvordan den praktiske erfaring på området er et afgørende element i voldsfagligheden i tilbuddet.

Størstedelen af de fagprofessionelle i SDTN kommer fra krisecenteret eller har arbejdet i andre tilbud målrettet voldsudsatte og har således stor erfaring med at rådgive og støtte voldsudsatte kvinder. De fagprofessionelle lægger vægt på, at netop den praktiske erfaring med målgruppen er afgørende for, at de kan anvende og applicere den teoretiske viden i samtalen med den enkelte kvinde. Derudover fortæller de fagprofessionelle, at de hurtigt gennem de mange samtaler i SDTN, samt visitationen og sparring med kollegaer og ledere, hurtigt bliver endnu mere reflekterede omkring deres faglighed og får øvelse i at applicere den teoretiske viden på den enkelte kvindes unikke situation. Mens den teoretiske viden giver en bagvedliggende forståelse for en række begreber og dynamikker omkring vold i nære relationer, gør den praktiske erfaring det muligt at genkende og kortlægge disse dynamikker og mekanismer i kvindernes fortællinger og applicere begreberne på deres oplevelser. Således fortæller en rådgiver, hvordan netop erfaringerne på området gør det muligt at skabe et illustrativt sprog omkring volden og give håndgribelige eksempler i forbindelse med samtalen med kvinderne.

Rådgivere, SDTN

“For mig at se, er voldsfaglighed også det at være knyttet til krisecenteret, da man her får et sprog for vold. Jeg hører mange fortælle, at vi godt tør tale om det, tage ordene i munden og spørge ind. **Vi har et sprog for vold, vi har håndgribelige eksempler, og vi tør at bruge det.** Det gør, at vi har evnen til at afdække mønstre over tid”

“Det har stor betydning, at man kender til konkrete måder, at nogen har været udsat for vold på. **Jeg bruger det meget til at give eksempler, når vi snakker voldstyper igennem, så at kunne sige ”jeg har talt med nogen, som har oplevet det her”.** Det åbner op for, at der ikke er noget der er for meget. Det er med til at give en åbenhed omkring afdækningen af vold, altså hvad er det, de har været udsat for. Det er et vigtigt fundament.”

Sproget omkring vold er i SDTN bygget op omkring både den teoretiske og praktiske viden. De fagprofessionelles erfaringer gør dem i stand til at kunne tale om volden og sætte ord på kvindernes oplevelser. I tråd hermed bider flere af de voldsudsatte kvinder mærke i rådgivernes brug af illustrative eksempler og flere italesætter, at de kan spejle sig selv i rådgivernes fortællinger. Kvinderne oplever herigennem, at de kan tale åbent om alt, samt at de ikke står alene med deres oplevelser og traumer.

Kvinder, SDTN

“At forstå min situation ift. andre kvinder. Altså erfaringsgrundlaget som rådgivningen bygger på, og så at kunne sætte det i perspektiv til min egen situation, så man forstår den bedre. På den måde kan man normalisere ens egen oplevelse. **Det er fornemmelsen af, at man står på skuldrene af de erfaringer, som de har herinde. Man føler sig ikke alene i verden.**”

“**Nogle af de ting, som [rådgiveren] siger, rammer lige plet.** Jeg bliver meget påvirket af at høre det sagt højt... Men jeg er helt overbevist om, at det har hjulpet.”

Det nye sprog og den fælles forståelse af volden gør, at kvinderne tør at dele deres historier, og sætte ord på deres oplevelser og følelser. Gennem spejlingen i rådgivernes eksempler begynder kvinderne langsomt at forstå dem selv, deres handlinger og følelser bedre. Denne forståelse er første skridt på vejen til, at kvinderne kan fralægge sig den opbyggede skyld og skam og begynde at bearbejde oplevelser og traumer. Den teoretiske viden og praksiserfaring er svær at adskille, og de to kerneelementer har tilsammen en stor betydning for de voldsudsatte kvinders oplevelse af og udbytte af SDTN.



3.3 Delelementer af voldsfaglighed – Tilgang og menneskesyn

En del af den voldsfaglighed, der kendetegner kvindernes oplevelse af SDTN, omhandler det menneskesyn og den tilgang, som de fagprofessionelle møder de voldsudsatte kvinder med. Analysen viser, at de fagprofessionelle arbejder med empowerment som menneskesyn og har en helhedsorienteret tilgang til arbejdet med de voldsudsatte kvinder. Menneskesynet og tilgangen medvirker til, at de fagprofessionelle arbejder med en anerkende og fordomsfri tilgang, altid tager udgangspunkt i den enkelte kvindes behov og sætter hende i centrum for forløbet. Dette arbejde udgør et vigtigt delelement af voldsfagligheden i SDTN, da det har betydning for kvindernes oplevelse af og udbytte af tilbuddet.

Empowerment

De fagprofessionelle i SDTN arbejder med empowerment, forstået som et grundlæggende menneskesyn eller en tilgang til arbejdet med de voldsudsatte kvinder. Empowerment handler om at styrke det enkelte menneskes ejerskab over eget liv. Tilgangen anvendes i meget socialt arbejde med udsatte målgrupper, men virker særligt godt i samspil med den teoretiske og praktiske viden om vold i SDTN.

Menneskesynet betyder bl.a., at de fagprofessionelle arbejder med at nedbryde den dominerende problemfortælling omkring hvorfor, den voldsudsatte ikke forlader udøveren, og i stedet opbygger alternative fortællinger, der fremhæver kvindes reaktionsmønstre. Det betyder, at den fortælling som kvinden tidligere har fået fortalt, pilles fra hinanden, og fokus rettes mod de alternative fortællinger, der styrker kvindes selvværd og selvtillid. Menneskesynet bygger på anerkendelse, respekt og fordomsfrihed og bidrager til kvindernes fralæggelse af skyld og skam, opbyggelsen af selvtillid og selvværd, samt kvindernes evne til at sætte grænser og tage styring over eget liv.

Rådgivere, SDTN

”Mange kvinder kommer og bruger meget energi på at forstå hvorfor, han gør som han gør. Jeg siger til dem, at det er lige meget, **at de skal have fokus på sig selv**, ikke på ham. Og nogen gange italesætter jeg det direkte ”hov der røg du over i ham igen”, og det virker, for **vi kan ikke ændre på nogen der ikke sidder i rummet. De fleste kvinder er overraskede over at det skal handle om dem, og ikke om ham.**”

”Vi har et menneskesyn, hvor man tilgår kvinden meget **fordomsfri**, og vi dømmes derfor ikke ud fra, hvad de tidligere har gjort. Vi er optaget af, hvad er årsagen, hvad havde du brug for, mere end hvad der skete.”

”Jeg har også prøvet, at jeg skulle reflektere tilbage og fokusere på, hvilke styrker man hører i det, den anden siger. Det gør nemlig, at **man prøver at vende historien til, at man ser ens egne styrker** i nogle af de situationer, man har været udsat for.”

”Jeg følte mig **set, respekteret og forstået**, uden jeg behøvede forklare noget. Det var fantastisk.”

”Jeg har fået støtte til mig selv, min dagligdag og til det enkelte barn. **Jeg har fået hjælp hele vejen rundt.** Min eks er jo grundlagt for det her, men det har dannet en fin cirkel til at hjælpe mig hele vejen rundt. Jeg får samlet enderne her og får redskaber, der virker hele vejen rundt.”

Kvinder, SDTN

Helhedsorienteret tilgang

Det er afgørende for forløbet, at der anvendes en ressource- og helhedsorienteret tilgang i rådgivningen, da volden ofte påvirker flere aspekter af den enkelte kvindes liv. For at målrette forløbet til den enkelte kvinde arbejder de fagprofessionelle med en helhedsorienteret tilgang, hvor eks. både familieliv, job, bolig og økonomi kan inddrages som relevante aspekter af forløbet i SDTN. Denne tilgang understøttes konkret gennem brugen af værktøjet Empowerment Star, der gennemgår forskellige arenaer af kvindens liv og bidrager til, at rådgiverne kan stille skarpt på den enkeltes unikke situation og tilrettelægge forløbet herefter. Værktøjet er ligeledes med til at visualisere progressionen i kvindernes forløb samt afdække, hvor kvinderne har ressourcer og hvor de har særligt brug for hjælp.

Både den helhedsorienterede tilgang og empowerment er tilgange, som ofte anvendes i arbejdet med udsatte målgrupper. I sig selv fungerer disse tilgange særligt godt, da de er knyttet til og anvendes i tråd med de fagprofessionelles viden og erfaring om vold i nære relationer.



3.4 Delelementer af voldsfaglighed – Metoder og volds-specifikke værktøjer

De fagprofessionelle i SDTN har en stor del metodefrihed og arbejder ekλεκтisk med forskellige metoder og værktøjer tilpasset den enkelte samtale og kvinde. Det centrale i SDTN er den teoretiske og praksisnære viden om vold, som danner udgangspunktet for hvilke metoder eller værktøjer, den enkelte rådgiver/psykolog anvender i praksis. Særligt rådgiverne i SDTN arbejder med at kortlægge og afdække volden, samt benytter både ved første samtale og løbende i forløbet sikkerhedsvurdering af kvindens situation. Begge værktøjer kan ses som volds-specifikke teknikker, der stiller særlige krav til rådgivernes viden og erfaring på området. Kun gennem de fagprofessionelles solide erfaring, er de i stand til at kunne kortlægge mønstre over tid, samt foretage valide sikkerhedsvurderinger ud fra kvindens ord og reaktioner alene.

Kortlægning og afdækning af volden

Afdækningen og kortlægningen af volden finder særligt sted i den første fase af forløbet, erkendelsesfasen. Det er her rådgiveren danner sig et billede af kvindes situation og oplevelser, samt arbejder med kvindes egen erkendelse af omfanget og konsekvenserne af det voldelige forhold. Til at afdække voldstyper og til at forstå voldsdynamikker benyttes der særligt visuelle modeller, som gør det nemmere for kvinden at forstå, hvad de har været/er i. Brugen af visuelle teoretiske modeller, som f.eks. voldstrappen eller voldspiralen, gør at kvinden oplever at hendes situation ikke er unik, og at den ofte passer lige ned i en teoretisk kasse. De fagprofessionelle anvender ligeledes værktøjer og teknikker til at afdække udviklingen i det voldelige forhold. Her kan eksempelvis nævns magt og kontrol hjulet, samt illustrationen af voldelige episoder som perler på en snor. Modellerne medvirker både til kvindernes teoretiske forståelse for deres oplevelser og forhold, samt gør det nemmere at tale om voldsomme episoder og oplevelser.

Samtidig bidrager de teoretiske visualiseringer til en "normalisering" af kvindens oplevelser. Der arbejdes med normalisering gennem hele forløbet, hvilket konkret gøres ved at de fagprofessionelle fortæller kvinderne, at det, de oplever, er meget genkendeligt. Det fremgår af interviewene med de voldsudsatte kvinder, at der er variation i hvordan dette foregår rent retorisk, hvor nogen rådgivere trækker eksempler frem, benytter andre rådgivere sig af sætninger som "det er typisk at".

Igen er dette kun muligt fordi de fagprofessionelle har en erfaring og teoretisk viden at trække på, som gør at de kender til eksemplerne, og forstår hvad der er "normalt", givet kvindens situation. Dette bidrager til kvindernes forståelse for hvorfor og hvordan de er endt i det voldelige forhold, samt bidrager til fjernelsen af skyld og skam, som det er italesat af kvinderne i boksen til højre på siden.

"De skar helt ind til benet, **de kender eksemplerne, og forstår hvordan det unormale blev normalt.** Grænserne rykker sig gradvis over lang tid, de har så mange konkrete eksempler, mange ting går igen blandt os kvinder... og dem kender rådgiverne."

"At forstå min situation ift. andre kvinder. Altså erfaringsgrundlaget som rådgivningen bygger på, og så at kunne sætte det i perspektiv til din egen situation, så du forstår den bedre. **På den måde kan man normalisere ens egen oplevelse.**"

"Vi talte meget om at forstå voldsdynamikken, **at tale ned i min skyld og skam ift. at få lagt ansvaret de rette steder og turde vende tilbage til livet.**"

Kvinder, SDTN

Sikkerhedsvurdering

I alle faser af forløbet, foretager de fagprofessionelle sikkerhedsvurderinger af kvindens situation. Rådgiverne forklarer, at sikkerhedsvurderingerne er særlig vigtige i forløbet, idet kvinderne kan befinde sig i en alvorlig og potentiel livstruende situation. Disse vurderinger foretages løbende i forløbet og ikke blot i første samtale. Dette skyldes at magtforhold kan ændre sig løbende, hvilket bl.a. kan ske, hvis kvinderne begynder at ændre i deres adfærd som følge af forløbet. De fagprofessionelles viden om reaktionsmønstre er derfor særlig vigtig for at kunne foretage valide sikkerhedsvurderinger og justere disse, som forløbet skrider frem. De fagprofessionelle har kun deres egen spørgeteknik og kvindens udsagn at foretage sikkerhedsvurderinger ud fra, hvilket forudsætter, at de besidder en dybdegående og teoretisk viden om vold, voldens dynamikker og voldens manifestering i dagligdagen.



3.5 Delelementer i voldsfaglighed – Metoder og voldsspecifikke værktøjer

Analysen af voldsfagligheden i SDTN viser, at de fagprofessionelle særligt anvender to metodiske tilgange i arbejdet med de voldsudsatte kvinder, herunder psykoedukation og mentalisering. Først og fremmest skal det understreges at psykoedukation og mentalisering er metoder, som anvendes i meget forskelligt socialt arbejde, og de er således ikke knyttet specifikt til arbejdet med voldsudsatte. Metoderne anvendes dog tæt knyttet op på den teoretiske viden om vold, samt ved brug af voldsspecifikke værktøjer og teknikker, og de har derfor en særlig god virkning og effekt på kvinderne i SDTN.

Psykoedukation

Psykoedukation kan defineres som læren om eller undervisning i forståelsen af egen psyke. Psykoedukation anvendes ofte på personer med sindslidelser eller deres pårørende og handler således om at give en øget forståelse for den psykiske sygdom, og hvordan man forholder sig til en. I relation til SDTN handler psykoedukation således om at undervise de voldsudsatte kvinder i vold i nære relationer for at øge deres forståelse for egen situation og følelser.

Særligt rådgiverne i SDTN anvender forskellige visuelle værktøjer og teknikker, når de skal 'undervise' kvinderne i partnervold. De interviewede kvinder fremhæver særligt voldsspiralen og voldstrappen som centrale værktøjer, der gjorde indtryk på dem, og som de kunne spejle eget forhold i. Netop brugen af psykoedukation virker særligt godt over for målgruppen i SDTN. Det skyldes først og fremmest, at kvinderne ofte har været i langvarige, psykisk voldelige forhold, hvorfor de rent mentalt og psykologisk har brug for øget forståelse for egne handlinger og reaktioner. Samtidig er kvindernes situation i flere tilfælde mindre akut end kvinderne på krisecenter. Derudover er målgruppen relativt veluddannet, hvilket er medvirkende til, at teoretiseringen af partnervold er særligt virksom, da målgruppen har relativt let ved at omsætte de teoretiske modeller til praksis. Der er ligeledes noget, der tyder på, at de tager rådgivernes viden mere ind, når de ser modellerne og evidensgrundlaget, hvilket i endnu højere grad legitimerer voldsfagligheden over for målgruppen.

*"Jeg troede jo, at vores forhold gik dårligt pga. mig. Og hvis jeg ændrede min adfærd, kunne jeg dermed reparere mit forhold. **Voldspiralen kunne så hjælpe mig med at erkende, at det er nogle mekanismer, som ligger uden for en selv. [...] Så det at kunne se det inden for spiralen, kunne løfte en masse skyld væk fra mig"***

*"Den har hjulpet mig afsindigt meget. Jeg har fået styr på mekanismerne og fået snakket angsten igennem. Det har været et sikkerhedsnet. Nu tør jeg lidt mere. [Psykologen] kender mekanismerne og kan se, at det ikke handler om vores datter. Det handler om vores relation, og han vil holde på det. **Det har givet mig en kæmpe indsigt i, hvad det er, der ligger bag. Det har givet mig mod til at stå ved og sætte grænser.."***

Kvinder, SDTN

Mentalisering

I tråd med psykoedukation benytter både rådgivere og psykologer i SDTN sig af en mentaliseringsbaseret metode. Mentalisering beskrives som det, at forstå egen og andres adfærd ud fra mentale tilstande. Mere konkret betyder det, at man evner at se bag adfærden og sætte sig ind i andre tænder, følelser og behov. Mentaliseringen i SDTN handler først og fremmest om, at de voldsudsatte kvinder får en øget forståelse for egne reaktioner, handlinger og adfærd. Samtidig giver forløbet ofte en øget forståelse for de mekanismer bag voldsudøverens adfærd og handlinger. Herudover italesætter en særlig stor andel af kvinderne med børn, hvordan forløbet i SDTN har styrket deres evne til at forstå deres børns handlinger og adfærd og sætte sig ind i deres følelser.

De fagprofessionelles brug af psykoedukation og mentalisering koblet til de visuelle voldsspecifikke værktøjer har samlet set en stor betydning for kvindernes arbejde med at lægge skylden og skammen væk, opbygge selvværdet og bearbejde dybereliggende traumer. Samtidig får de konkrete metoder og værktøjer til at agere i og omkring voldsudøveren eller i andre situationer, som under normale omstændigheder ville stresse dem. Kvinderne har således opnået en dybere forståelse for egne reaktioner og handlingsmønstre og har fået værktøjerne til at ændre disse, sætte grænser og bibeholde kontrollen i forskellige situationer.

OXFORD 
RESEARCH